

УДК 023:930.25:069]-027.522'125

Збанацька Оксана Миколаївна,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри культурології та інформаційних комунікацій
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
ZbanatskaO@i.ua
ORCID 0000-0003-0413-7576

БИБЛИОТЕКИ, АРХИВИ, МУЗЕЇ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ СПІЛЬНОСТІ ТА ВІДМІННОСТІ

Мета роботи. Виявлення аспектів спільного та відмінного в діяльності бібліотек, архівів, музеїв. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні таких методів, як логічний, інституційний, аналітичний, хронологічний, порівняльний, функційний, які дають змогу виявити спільне та відмінне в діяльності бібліотек, архівів, музеїв. **Наукова новизна** роботи полягає у виявленні спільного та відмінного в діяльності бібліотек, архівів, музеїв через комунікативно-пізнавальну, кумулятивно-пошукову, ціннісно-орієнтовну та інші соціальні функції. **Висновки.** Окреслено спільне в діяльності бібліотек, архівів, музеїв – зберігачів духовної спадщини народу та культурного надбання людства. Виявлено відмінне між інституціями, що проявляється у типо-видовому складі фондів, доступності до них, ступені контакту користувачів з документами. Сьогодні відбувається суміщення функцій бібліотек, архівів і музеїв як документно-інформаційних інституцій.

Ключові слова: архіви, бібліотеки, відмінність, музеї, спільність.

Збанацкая Оксана Николаевна,
кандидат исторических наук, доцент
кафедры культурологи и информационных коммуникаций
Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

БИБЛИОТЕКИ, АРХИВЫ, МУЗЕИ: НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ОБЩЕГО И РАЗЛИЧНОЕ

Цель работы. Выявление аспектов общего и различного в деятельности библиотек, архивов, музеев. **Методология** исследования заключается в применении таких методов, как логический, институциональный, аналитический, хронологический, сравнительный, функциональный, которые позволяют выявить общее и различное в деятельности библиотек, архивов, музеев. **Научная новизна** работы заключается в выявлении общего и различного в деятельности библиотек, архивов, музеев через коммуникативно-познавательную, кумулятивно-поисковую, ценностно-ориентированную и другие социальные функции. **Выводы.** Определено общее в деятельности библиотек, архивов, музеев – хранителей духовного наследия народа и культурного наследия человечества. Виявлено отличное между институтами, что проявляется в типо-видовом составе фондов, доступности к ним, степени контакта пользователей с документами. Сегодня происходит совмещение функций библиотек, архивов и музеев как документно-информационных учреждений.

Ключевые слова: архивы, библиотеки, отличие, музеи, общность.

Zbanatska Oksana,

PhD (Historical Sciences), Assistant Professor
Department of Cultural Studies and Information Communications
National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

LIBRARIES, ARCHIVES, MUSEUMS: SOME ASPECTS OF GENERAL AND VARIOUS

Purpose of the article is an identification of some aspects of the common and different in the activities of libraries, archives, and museums. The methodology of the research is to apply such methods as logical, institutional, analytical, chronological, comparative, functional, which make it possible to find common and different in the activities of libraries, archives, and museums. Scientific novelty of the work is to identify common and different in the activities of libraries, archives, museums through communicative and cognitive, cumulative search, value-oriented, and other social functions. Conclusions. There is a general description of the activities of libraries, archives, museums - custodians of the spiritual heritage of the people and the cultural heritage of humankind. The distinction between institutions is revealed, which is manifested in the type and composition of funds, accessibility to them, the degree of contact of users with documents. Nowadays, the combined functions of libraries, archives, and museums as document and information institutions are taking place.

Key words: archives, libraries, distinctions, museums, general.

Актуальність теми дослідження. Виникнення системи комунікації за допомогою документів одразу ж вимагало організації проміжних сховищ, у яких би останні накопичувались і зберігалися в систематизованому вигляді. Архіви, бібліотеки, музеї належать до документно-інформаційних інституцій, соціальною функцією яких є зберігання історичної пам'яті та історико-культурної інформації протягом всієї історії людства. Архівні документи, які зберігаються в архівних, музейних, бібліотечних фондах, є унікальними за змістом, різноманітними за типом та характером і складають невід'ємну частину духовної спадщини українського народу [1, XV]. Ці інституції відіграють ключову роль у здійсненні комунікаційного процесу. У теорії комунікацій їх розглядають як обслуговуючі комунікаційні інститути, які виконують три соціальні функції: а) комунікативно-пізнавальну; б) кумулятивно-пошукову; в) ціннісно-орієнтовну. Завдяки виконанню цих функцій забезпечується «усупільнення інновацій, соціалізація членів суспільства, формування і зберігання документованої соціальної пам'яті» [2, 86].

Аналіз публікацій виявив певний доробок вітчизняної науки з окремих питань організації діяльності бібліотек, архівів, музеїв. Специфіка діяльності, співвідношення функцій бібліотек, архівів, музеїв щодо зберігання

документів, розмежування різних видів писемних джерел між архівом та бібліотекою, питання про місце музеїв у зберіганні архівних документів тривалий час були об'єктом дискусії як зарубіжних, так і вітчизняних архівістів (Г. С. Габаєв, І. Л. Маяковський).

Останнім часом бібліотеки, архіви і музеї розглядаються як складник соціальних інститутів, які збирають та зберігають джерела соціальної, історичної та національної пам'яті (Л. А. Дубровіна, А. М. Киридон, І. Б. Матяш) [3, 3-10] та під кутом наукотворчого покликання (Є. Б. Рашковський).

Бібліотеки ставали об'єктом дослідження багатьох дослідників. Так, А. М. Ванєєв розглядав бібліотеку як соціально-комунікативну систему, Л. Б. Хавкіна – енциклопедичність бібліотеки [4, 51], Т. Ф. Берестова – навігаційно-пошуковий апарат бібліотеки [5, 21].

Архіви досліджували І. Ю. Андрєєвський, А. М. Большаков, М. М. Васильченко, М. В. Калачев та ін. Зокрема, М. М. Васильченко розглядав функційні трансформації в еволюції архівів, І. Ю. Андрєєвський та М. В. Калачев – питання опису справ і складання архівних довідників.

Комунікаційні моделі стосовно музеїв пропонували вітчизняні та зарубіжні дослідники – В. П. Арзамасцев, О. В. Беззубова, І. В. Іксанова, Д. Камерон, М. Маклюен,

М. О. Нікішин, С. В. Пшенична, Е. Хупер-Грінхил, К. Е. Шеннон. Зокрема, І. В. Іксанова розглядала музей як складну цілісну, відкриту, керовану, багатоцільову, соціальну систему [6, 122], а Д. Камерон вперше застосував термін «комунікація» щодо музею і запровадив у науковий обіг таку категорію, як музейна комунікація. Отже, бібліотеки, архіви, музеї ставали предметом досліджень в різних аспектах. Більшість дослідників застосовували до них системно-комунікаційний підхід.

Мета дослідження – виявити спільне та відмінне в діяльності бібліотек, архівів, музеїв. Для досягнення цієї мети були поставлені наступні завдання: 1. окреслити спільне в діяльності бібліотек, архівів, музеїв; 2. виявити відмінне в їхній діяльності.

Спільність та відмінність бібліотек, архівів, музеїв. Бібліотеки, архіви, музеї об'єднують спільна доля, загальні проблеми та загальні методи роботи. 1922 р. архівіст і музеєзнавець Г. С. Габаєв у праці «Опыт формулировки основных принципов организации научных хранилищ» («Досвід формулювання основних принципів організації наукових сховищ») пише, що архів – це лабораторія ученого, музей – кафедра популяризатора, а бібліотека – те й інше. Серед архівістів цього періоду була поширена думка, що музеї не мають права збирати архівні документи і повинні передавати їх архівним установам через те, що вони недоступні дослідникам. Музеї розглядаються лише як культурно-освітні, а не наукові заклади, а документи, що в них зберігалися, як експонати [1, XV].

1926 р. І. Л. Маяковський у статті «Архив, библиотека и музей» («Архів, бібліотека і музей») [7] зауважує, що у різні періоди змінювалися теоретичні засади та організаційні форми розмежування та взаємовідносини архівів, бібліотек і музеїв стосовно писемних пам'яток минулого. На базі проведеного вивчення діалектики розвитку архівів, бібліотек і музеїв автор визначає сутність їх діяльності щодо писемних матеріалів і як практично досягти взаємодії між ними. Дослідник закладає цінні загальні теоретичні засади щодо розподілу сфер діяльності архівів, бібліотек і музеїв, але практичні висновки є спірними. Дискусія закінчується визнанням за музеями та бібліо-

теками права на існування в них відділів рукописів та інших структурних підрозділів для зберігання архівних документів [1, XV].

С. Б. Рашковський розглядає бібліотеки, архіви, музеї під кутом наукотворчого покликання і зазначає, що «традиційна для наукової думки звичка відносити світ бібліотек, музеїв і архівів до службової і до того ж суто гуманітарної «інфраструктури» науки ні жодною мірою не виправдовує себе», а якщо з увагою звертатися до історико-наукових сюжетів, то цей світ слід було б визначити «як одну із серцевин науки», адже ніякі «серйозні творчі узагальнення і прориви, ніякі теоретичні ревізії, на яких, власне, і будується історія наукової думки, неможливі без прямого або непрямого звернення до першоджерел наукового пізнання – інструмента, рукописного або матеріального пам'ятника, книги, документа, довідкового матеріалу, прямого людського свідчення» [8, 300–301].

Еудженію Казанова розмежовує особливості діяльності архіву, музею та бібліотеки. Дослідник вбачає відмінність архіву від інших установ пам'яті в тому, що він має не лише культурні цілі, як бібліотека та музей, а й юридичні, політичні та суспільні [9, 37].

Інтеграційні процеси між різними науковими, освітніми установами призвели до того, що на початку ХХІ ст. знову постало питання співпраці та взаємодії музеїв, бібліотек та архівів. У травні 2004 р. у Варшаві (Польща) відбулась 10-та міжнародна конференція архівістів країн Центральної та Східної Європи – Сковронківські читання. Темою читань стала проблема спільного та відмінного у єдиній системі накопичення, зберігання та використання історичної пам'яті – музеїв, бібліотек, архівів [10]. Відзначивши важливість кожної зі вказаних установ у цих процесах, учасники дискусії зауважили, що вже давно назріла потреба розглянути взаємодію діяльності всіх трьох складових національної пам'яті у сучасних умовах. Продовженням обговорення ролі музеїв, бібліотек і архівів у системі історичної пам'яті стала дискусія, яка того ж року розгорнулася на сторінках російського журналу «Отечественные архивы» («Вітчизняні архіви») [11]. Учасники дискусії визнали, що музеї, бібліотеки та архіви є рівноцінни-

ми, взаємодоповнюючими одна одну підсистемами єдиної системи історичної пам'яті. Підкреслювалось, що об'єктами музейного, бібліотечного та архівного зберігання є предмет, книга, документ [1, XV–XVI].

Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка спільно з Харківською державною академією культури протягом двадцяти років проводить науково-практичну конференцію «Короленківські читання». Якщо перші роки конференція не мала конкретної теми, то з 2013 р. запропонована тема конференції об'єднала бібліотеки, архіви, музеї. Так, 2013 р. – «Бібліотеки, музеї, архіви у медіа-просторі регіону», 2014 р. – «Бібліотеки, архіви, музеї: формування цифрового регіонального простору», 2015 р. – «Бібліотеки, архіви, музеї: інноваційні моделі розвитку», 2016 р. – «Бібліотеки, архіви, музеї: інтеграція до світового наукового та історико-культурного простору», 2017 р. – «Бібліотеки, архіви, музеї: динамічний розвиток і пошук нових форматів», на 2018 р. запланована тема – «Бібліотеки, архіви, музеї як центри освіти та саморозвитку особистості» [12].

У бібліотеки, архіву та музею, за всієї їх специфічності, дійсно є багато спільного. Бібліотека зберігає друковані видання, архів – рукописи та машинописні тексти. Суттєвою відмінністю друкованого видання від архівного документа є якісна характеристика тиражованості першого та унікальності останнього. У великій бібліотеці є відділ рідкісної книги, який має характер музею, з тією різницею, що книги менш наочні, ніж звичайні експонати, але безпосередній контакт з ними неможливий. Кожен великий архів має бібліотеку і музей; бібліотека – це, по суті, продовження архіву, тому що книги потрапили сюди разом з рукописами. У музеї виставлені найбільш рідкісні рукописи, і музей архіву нічим не відрізняється від відділу рідкісної книги бібліотеки. І нарешті, у кожному музеї є архів і бібліотека, і деякі екземпляри рукописів і книг виставляються як звичайні експонати [13, 147].

Зі збільшенням обсягів електронних ресурсів і розвитком технологій надання мультимедійної інформації все частіше говорить про суміщення функцій бібліотек, музеїв і архівів як документно-інформаційних інсти-

туцій. Всередині цих інституцій також відбувається злиття раніше самостійних функцій. Ідеологія інформаційних технологій передбачає, що використання комп'ютерної техніки в бібліотеках призводить не тільки до зникнення старих моделей обслуговування, а й до їх повної заміни на нові гнучкі форми організації діяльності [14, 12]. Прикладом може слугувати зближення функцій комплектування та каталогізування.

Універсальним місцем збирання пам'яток культури, з часом – друкованих видань, рукописних документів і матеріальних предметів є бібліотеки – установи культури, що організують збирання, збереження, використання творів друку та пам'яток писемності з давніх часів [1, XVII]. За багаторічну історію бібліотеками нагромаджено великий досвід не тільки збирання та збереження документів, удосконалення технологій та методик роботи з ними, а й використання документної інформації. Фонди бібліотек, на відміну від музейних фондів, є доступнішими для дослідників.

Книжки завжди були носіями знання. Знання як важлива знаково-семіотична складова інформаційних комунікацій накопичувалося, трансформувалося і передавалося до бібліотеки відповідно до семантико-прагматичного критерію користувача – від індивідів і груп до бібліотечної пам'яті, а від неї знову до індивідів і груп, поширюючись на соціум у цілому. Бібліотека стала першим інформаційним посередником комунікаційних процесів, який представив у своїй бібліотечній пам'яті практично всю документовану соціальну пам'ять.

У зв'язку зі збільшенням обсягу і ускладненням інформації під дією соціуму, з'явилися інші інформаційні посередники: музеї, інформаційні агенції, автоматизовані інформаційні системи, інтернет і т.п. Проте жодна з цих інституцій не в змозі замінити бібліотеки. Це пояснюється тим, що, по-перше, в усі часи бібліотека мала в своїй пам'яті порівняно більший обсяг знань щодо соціальної пам'яті; по-друге, бібліотека повніше, ніж інші інститути, задовольняє саме комунікативно-пізнавальні потреби, а не інформаційні; по-третє, вона акумулює, опрацьовує і зберігає такі знання, які стимулюють творче мислення бібліотекаря і користувача; по-четверте, вона поступово

адаптується до інформаційно-комунікаційних технологій, які постійно оновлюються [14, 46].

В архівах, порівняно з бібліотеками, зберігаються, переважно, управлінські документи. Архіви є сховищем людського знання і досвіду, слугують інтересам держави і суспільства. Архіви, певною мірою, можна розглядати як середовище соціальних комунікацій засобами ретроспективної документної спадщини, через які здійснюється «спілкування» з минулим [15, 279]. Сучасні державні архіви нараховують десятки і сотні мільйонів документів. Від організації архіву залежить полегшення або, навпаки, ускладнення роботи дослідника над архівними документами.

Архіви і музеї, зберігаючи культурне надбання людства, є скарбницями національної пам'яті. Популяризація архівних та музейних фондів відбувається шляхом проведення різноманітних інформаційних заходів. Проте є відмінність між об'єктами експонування: у архівів – документи, у музеїв – «предмет, створений у процесі побутової (інструменти, меблі, одяг тощо) та творчої (твори мистецтва) діяльності людей, а документи використовуються здебільшого як ілюстративний матеріал» [16, 10].

Нині загальноприйнята інтерпретація музею як зберігача культурних артефактів, цінностей зазнала суттєвих змін. Трансформаційні процеси торкнулися не тільки змістовної сторони, але також структурно-функціональних аспектів діяльності музейних установ. Останнє привело до появи нових видів музейних установ (музей одного експоната, інтерактивний музей, музей під відкритим небом), виконання поряд з усталеними функціями (збору, зберігання тощо) функцій принципово іншого напрямку, наприклад, проведення культурно-освітніх заходів (презентація книг, лекції і т. п.), розширення сфери послуг, що надаються та ін. [17, 138].

Багатьма музеологами музей розглядається як науково-дослідна установа, культурно-просвітницький заклад, просвітницький заклад, рекреаційна установа. В рамках інституціональної традиції в різних варіантах її інтерпретації музей трактується як соціальний інститут, який виконує ту чи іншу функцію

залежно від направленості діяльності установи. Музей також є комунікаційною системою, яка включає канали вербальної і візуальної інформації. Останню, наприклад, відвідувач отримує через музейні експонати, а вербальну інформацію – шляхом спілкування з музейними працівниками. В цілому «музейна комунікація» розуміється як «процес спілкування відвідувача з експонатами» [18, 247].

Результати дослідження. Питання місця та ролі архівів, музеїв і бібліотек у суспільстві, їх участі в освіті, ознайомленні громадськості з культурними цінностями, та, відповідно, пошук нових форм і методів інформування про їх архівні зібрання й на сьогодні залишаються в центрі уваги бібліотекознавців, архівістів, музеєзнавців, співробітників музеїв і бібліотек, адже зазначені установи мають багато спільного у своїй місії. Багатовікова історія суспільства свідчить про те, що ці установи, незалежно одна від одної, збирали й зберігали документи, рукописи. Однак, у той же час, їм притаманні специфічні риси, що знаходять відображення в характері та організації їхньої діяльності, в покладених на них завданнях. Кожна з зазначених установ має свої особливості у формуванні фондів, обліку, систематизації їх типів і видів, підходах до зберігання та розповсюдження інформації про них. У той час як в архіві справа, одиниця обліку та одиниця зберігання може формуватися з одного документа або сукупності документів, у музеях кожен предмет розглядається як окрема одиниця обліку [1, XVI].

Грані співпраці бібліотек, архівів та музеїв розглядаються на міжнародному [10], загальнодержавному [19], регіональному [20] рівнях, оскільки саме ці установи є головними інформаційними системами країни.

Висновки. 1. В діяльності бібліотек, архівів, музеїв виявлено спільні та відмінні ознаки. Спільним є те, що ці установи належать до документно-інформаційних інституцій; виконують однакові функції; виступають в якості зберігачів культурного надбання людства. Їм властива відкритість, цілісність, соціальність, керованість, наявність декількох цілей, тому вони є складними, цілісними, відкритими, керованими, багатоцільовими, соціальними системами. У великій бібліотеці є відділ рід-

кісної книги, який має характер музею. Кожен великий архів має бібліотеку і музей; бібліотека – це, по суті, продовження архіву, тому що книги потрапили сюди разом з рукописами. У музеї виставлені найбільш рідкісні рукописи, і музей архіву нічим не відрізняється від відділу рідкісної книги бібліотеки. І нарешті, у кожному музеї є архів і бібліотека, і деякі екземпляри рукописів і книг виставляються як звичайні експонати.

2. Відмінність між інституціями проявляється у доступності до фондів: фонди бібліотек доступніші; фонди архівів – опосередковано частково доступні; фонди музеїв – тимчасово частково доступні. З бібліотечним документом користувач має фізичний контакт,

з архівним – опосередкований, з музейним предметом – фізичний контакт відсутній. Документна комунікація в бібліотеках і архівах відбувається шляхом безпосереднього контакту, в музеях – шляхом експонування. Для бібліотечного фонду характерна тиражність, для архівного і музейного – унікальність.

Зі збільшенням обсягів електронних ресурсів і розвитком технологій надання мультимедійної інформації дедалі частіше йдеться про суміщення функцій бібліотек, музеїв і архівів як документно-інформаційних інституцій. Проте ми ще не використали весь потенціал, який міг би бути отриманий за тіснішої їх взаємодії.

Список використаних джерел

1. Архівні установи України : довідник. Т. 2, кн. 2. Київ, 2012. XXVII, 602 с.
2. Соколов А. В. Коммуникационные потребности. Краснодар, 1996. 161 с.
3. Дубровіна Л. А., Киридон А. М., Матяш І. Б. Архіви, бібліотеки, музеї – джерельна основа національної пам'яті, культурної спадщини України // Бібліотечний вісник, 2017. № 1. С. 3–10.
4. Хавкина Л. Б. Книга и Библиотека. Москва, 1918. 170 с.
5. Берестова Т. Ф. Поисковые инструменты библиотеки // Библиография. 2006. № 6. С. 18–30.
6. Иксанова И. В. Опыт разработки модели регионального музейного объединения // Музееведение. Вопросы теории и методики : сб. науч. тр. Москва, 1987. С. 121–137.
7. Маяковский И. Архив, библиотека и музей // Архивное дело. 1926. Вып. 5/6. С. 45–56; Вып. 7. С. 21–36.
8. Рашковский Е. Б. Библиотека, архив, музей: наукотворческое призвание // Матэрыялы XII Міжнародных кнігазнаўчых чытаньняў «Кніжная культура Беларусі: погляд праз стагодзі», Мінск, 7–8 красавіка 2016 г. Мінск, 2016. С. 300–302.
9. Cazanova E. Archivistica. Second edition. Sienna, 1928. P. 37.
10. Archives among the Memory Institutions : papers of the International Conference Warsaw, May 28–29, 2004. Warszawa, 2004. 249 s.
11. Дискуссия вызвана взаимным интересом / И. В. Фаизова, А. А. Сундиева, М. Д. Афанасьев и др. // Отечественные архивы. 2004. № 6. С. 75–86.
12. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка. URL: <http://korolenko.kharkov.com> (дата звернення: 01.07.2018).
13. Воробьев Г. Г. Твоя информационная культура. Москва, 1988. 303 с.
14. Остапов А. И. Библиотека как когнитивно-компенсаторный механизм социума // Библиотечное дело и проблемы информатизации общества : тез. докл. Междунар. науч. конф. (Москва 27–28 апр. 1999 г.). Москва, 1999. Ч. 1. С. 45–47.
15. Васильченко М. М. Функційні трансформації в еволюції архівів: студіювання в історико-генетичному дискурсі // Культура та інформаційне суспільство XXI століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. Харків, 2017. С. 278–279.
16. Алексеенко А. О. Сучасні вимоги до оформлення експозиції науково-технічної документації при проведенні архівних заходів // VI Луцьківські читання. Сучасна музейна експозиція: вимоги часу та нові можливості : матеріали наук.-практ. семінару. Харків, 2016. С. 8–16.
17. Поведенческие стратегии потребителей культурной продукции: ценности, интересы, типология / [авт.: И. В. Лашук и др.]. Минск : Беларус. наука, 2017. 299 с.

18. Сапанжа О. С. Развитие представлений о музейной коммуникации // Известия Рос. пед. ун-та им. А. И. Герцена. Санкт-Петербург, 2009. № 103. С. 245–252.
19. Артамонова С. С., Романовський Р. В. Взаємодія архівів, бібліотек, музеїв як основа збереження національної архівної спадщини України // Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Київ, 2011. С. 11–14.
20. Карван С. Л. Бібліотеки та архіви у створенні інформаційного простору. Грані співпраці // Бібліотеки у створенні єдиного інформаційного простору Хмельниччини. Хмельницький, 2004. С. 43–46.

References

1. Archival institutions of Ukraine: reference book (2012). Vol. 2, 2. Kyiv, XXVII, 602.
2. Sokolov, A. V. (1996). Communication needs. Krasnodar, 161.
3. Dubrovina, L. A., Kyrydon, A. M., Matiash, I. B. (2017). Archives, libraries, museums are the source of national memory, cultural heritage of Ukraine. Library journal, 1, 3–10.
4. Khavkina, L. B. (1918). Book and Library. Moscow, 170.
5. Berestova, T. F. (2006). Library search tools. Bibliography, 6, 18–30.
6. Iksanova, I. V. (1987). Experience in developing a regional museum association model. Museology. Questions of theory and methodology. Moscow, 121–137.
7. Maiakovskii, I. (1926). Archive, Library and Museum. Archival work, 5/6, 45–56; 7, 21–36.
8. Rashkovskii, E. B. (2016). Library, archive, museum: science-creative vocation. Materials of the XII International Bibliological reads «Book culture of Belarus: a look through the ages and», Minsk, 7-8 April 2016. Minsk, 300–302.
9. Cazanova, E. (1928). Archivistica. Second edition. Sienna, 37.
10. Archives among the Memory Institutions : papers of the International Conference Warsaw, May 28–29, 2004. (2004). Warszawa, 249.
11. Faizova, I. V., Sundieva, A. A., Afanasev, M. D. and etc. (2004). The discussion is caused by mutual interest. Domestic archives, 6, 75–86.
12. Kharkivska derzhavna naukova biblioteka imeni V. H. Korolenka (2018). URL: <http://korolenko.kharkov.com>.
13. Vorobev, G. G. (1988). Your information culture. Moscow: Molodaya gvardiya, 303.
14. Ostapov, A. I. (1999). Library as a cognitive-compensatory mechanism of society. Library science and problems of informatization of society : theses of the reports of the International Scientific Conference (Moscow, April 27-28, 1999). Moscow, 1, 45-47.
15. Vasylychenko, M. M. (2017). Functional transformations in the evolution of archives: studying in historical-genetic discourse. Culture and information society of the XXI century: materials of the All-Ukrainian scientific and theoretical conference. Kharkiv, 278–279.
16. Aleksieienko, A. O. (2016). Modern requirements for the design of the exhibition of scientific and technical documentation during archival activities. VI Lunev Readings. Modern Museum Exposition: Time Requirements and New Opportunities: Materials of the Scientific and Practical Seminar. Kharkiv, 8–16.
17. Lashuk, I. V. and etc. (2017). Behavioral strategies for consumers of cultural products: values, interests, typology. Минск : Belarusian Science, 299.
18. Sapanzha, O. S. (2009). The development of ideas about museum communication. News of the Russian Pedagogical University A. I Herzen. St. Petersburg, 103, 245–252.
19. Artamonova, S. S., Romanovskiy, R. V. (2011). Interaction of archives, libraries, museums as the basis of preservation of the national archival heritage of Ukraine. Library Local History in the Cultural Space of Ukraine: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. Kyiv, 11–14.
20. Karvan, S. L. (2004). Libraries and archives in the creation of information space. The faces of cooperation. Libraries in creating a united information space in Khmelnytsky. Khmelnytsky, 43–46.